

Zakaj ne PSI

Vodstva vsedržavnih strank v Trstu so očitno prepričana, da sta stopnja politične osveščenosti in raven politične kulture velike večine volivcev zelo nizki. Če to ne bi držalo, v volilnem boju, ki se je pravkar začel, ne bi uporabljala gesel in argumentov, ki učinkujejo predvsem na čustva in strasti in ne na razum ter pamet.

V tem pogledu prednjačijo socialisti, ki so — kot že pred petimi leti — tudi za bližnje državnozborske volitve sklenili zavezništvo z Listo za Trst. Poglejmo tokrat, s kakšnimi gesli in argumenti nastopajo v volilni kampanji socialisti (PSI) v navezi z listarji. Kasneje bodo prišli ostali.

DRAGO LEGIŠA

Kot je jasno razvidno iz morja velikih lepakov po vsem Trstu, se listarji hvalijo, da so dosegli pomemben uspeh še pred volitvami. V soglasju s samim glavnim tajnikom gre namreč PSI v boj proti »bilingvizmu« in za avtonomijo Trsta. Glavni kandidat za poslansko zbornico pa je tudi kandidat za člana bodoče osrednje rimske vlade, v kateri naj bi mu bila poverjena »skrb« za Trst (celo s pravico »veta«, kot je razbrati iz pisanja najbolj razširjenega tržaškega dnevnika).

V letošnjem volilnem zavezništvu PSI-Lista se torej potrjuje protislovenska ost, ki se po mnenju obeh pogodbenih političnih strani v Trstu še vedno dobro o-
prestruje, v njem pa je še predrzen očitek Vidmu in Furlaniji na splošno, češ da izkoriščata Trst in njegovo bogastvo, zaradi česar bi morali Trstu priznati avtonomijo (menda po vzoru Tridentinske-Južnega Tirola). Tudi ta točka volilnega zavezništva neposredno zadeva našo slovensko manjšino, saj bi v primeru njene uresničitve prišlo do naravnost usodne ločitve beneških in celo goriških Slovencev od tržaških. Jasno je, da naša slovenska manjšina v Furlaniji Julijski krajini mora takšen pogled v prihodnost odločno zavrnila.

V resnici pa sta tako »bilingvizem« kot avtonomija cenena demagogija, navadno slepljenje in zavajanje ljudi. »Bilingvizem« se spet prikazuje kot nekakšen

Deželni poslanec Brezigar o zakonskem osnutku za razvoj Krasa

»Upam, da bo mogoče zakon izboljšati«

Kot smo že poročali v prejšnji številki našega lista, je prva komisija deželnega sveta v torek, 3. marca, odobrila osnutek zakona o razvoju Krasa. Kljub številnim pomanjkljivostim gre za pomemben zakon, ki prvič obravnava Kras kot celoto. O njegovi vsebini smo se pogovorili z deželnim svetovalcem Slovenske skupnosti Bojanom Brezigarjem, ki je bil poročevalec večine.

Bojan Brezigar

V čem ta zakonski osnutek odstopa od prvotnega besedila in od zahtev prebivalcev Krasa?

Ta zakon odstopa od prvotnega besedila z dvema bistvenima točkama, ki sta bili vnešeni na predlog deželnega odbornika Carboneja. Prvič gre za vprašanje kdo bo delil sredstva, drugič pa za vprašanje načrtovanja Kraškega parka. Pri prvem vprašanju je treba poudariti, da je prvotni formulaciji, ki je poverjala Kraški gorski skupnosti nalogo, da skrbi za razdelitev sredstev, nasprotovala predvsem desnica, to je neofašisti in Lista za Trst. Ti dve stranki sta za seboj potegnili še demokristjane in socialiste, tako da je v sedanjem besedilu razdelitev sredstev poverjena neposredno deželi v dogovoru s tržaško občino in pokrajino ter Kraško gorsko skupnostjo. To seveda pomeni, da bo postopek znatno daljši in bolj zapleten, verjetno pa bo poleg tega slovenska manjšina imela manjše nadzorstvo nad izvajanjem sprejetih obvez.

Drugo vprašanje pa je odbor-
nik vključil v zakon na svojo po-
budo in ob tem pridobil večino
komisije. Z besedilom je poveril
deželi, torej samemu sebi nalogo,
da izdela načrt za kraški park.

Vendar je pri tem obšel veljavno deželno zakonodajo, tudi urbani-
stični zakon, ki za izdelavo na-
črta določa poseben postopek, ki
ne more mimo pristojnosti občin.
Deželnemu odborniku pa dogo-
varjanje z našimi občinami, kljub
temu, da je med župani mnogo
socialistov, očitno ni pogodu.

*Kdaj naj bi začeli deliti finan-
čna sredstva, ki znašajo skupno
23 milijard lir? Slišati je bilo,
naj bi se to zgodilo že pred volit-
vami...*

Res, tako je bilo slišati, vseka-
kor pa so se govornice nanašale na
upravne volitve v Trstu in nika-
kor ne na politične volitve. Mis-
lim, da ta možnost obstaja, seve-
da če bo deželni svet odobril za-
kon na svoji prihodnji seji, ki bo
predvidoma čez teden dni.

*Od zgoraj navedene vsote naj
bi šla kar 1 milijarda in 600 mili-
jonov lir za gradnjo občinske iz-
postave na Opčinah. Ali ne bi mo-
rala za to poskrbeti sama občina
iz lastnega proračuna?*

Tržaška občina, kot tudi osta-
le občine, nima dovolj sredstev za
infrastrukture in zato ji namera-
va dežela priskočiti na pomoč. To
je precej običajen postopek. Vse-

Iz vsebine:

- Janez Povše
*Naša prihodnost je v
slovenskih strankah* (str. 5)
- Majda Artač Sturman
Ime mu bo Just (str. 6)
- Marko Vuk
*Slovo od treh primorskih
duhovnikov* (str. 4)

kakor je treba poudariti, da ta mi-
lijarda in 600 milijonov ne sodi v
sklop prispevkov, ki so bili dogo-
vorjeni med deželo in slovenski-
mi organizacijami, ampak gre za
dodatna sredstva, ki jih je dežela
namenila tržaški občini.

*Z dogovorom, ki so ga pred ča-
som podpisali slovenski predstavi-
niki, razen Ssk, in s tem pristali
na realizacijo sinhrotrona, je bi-
lo obljubljeno, da bo sredstva za
razvoj Krasa upravljala Kraška
gorska skupnost, kar pa se ni zgo-
dilo. V kolikšni meri omenjeni do-
govor še drži?*

Kar zadeva odobritev tega za-
kona v komisiji, dežela dogovo-
ra očitno ni spoštovala. Kot je
znano, dogovora niso podpisale
stranke, ampak nekatere sloven-
ske organizacije in nekatere jav-

S poslancem se je pogovarjala
Helena Jovanovič

Z manjšinami - samostojno!

Že smo pisali o nekaterih razlogih
za izbiro letošnjega volilnega nastopa
slovenske stranke na listi Federalizem.
Politična prisotnost manjšine oz. nje-
ne stranke je namreč nujno potrebna
in kaže predvsem na zavestno voljo po
aktivnem volilnem sodelovanju. Pog-
lejmo, kaj lahko še pomeni taka obli-
ka nastopanja ali bolje, kaj je njena
vsebina.

Slovinci v Italiji smo že konca zad-
nje vojne oziroma od malo kasnejših
časov politično in strankarsko ločeni.
In to ne toliko med slovenskimi stran-
kami kot med pristaši samostojne-
ga nastopanja in vključevanja v vse-
državne italijanske stranke. Levičarski
Slovinci so se kmalu odpovedali last-

nemu nastopanju in se tako ali dru-
gače vključili in s tem vtopili v itali-
janskih levičarskih strankah. Itali-
janski komunisti in kasneje socialisti
so bili tako glavni idejni in krušni
očetje teh slovenskih levičarjev. Ne
bomo se tu spuščali v zgodovinski pre-
gled te zgrešene politike. Dovolj, da
danes pogledamo le, kam so zabredli
zlasti v socialističnih vrstah, kjer vod-
stvo PSI preko njih sklepa politične in
volilne povezave z največjo protislo-
vensko silo na Tržaškem..!

Drugi del Slovencev na Tržaškem
in Goriškem pa se je že zgodaj odločil
za samostojni nastop in samostojno
politiko. In prav na teh osnovah je na-

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 15. marca, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojnu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Velik križ«; 11.00 Za smeh in dobro voljo; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Franjo Frančič: »Mar ni res, Ana? Ali na oni strani.«; 17.30 Z naših prireditelj.

■ PONEDELJEK, 16. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jugoslavija 1918-1941; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Aleksandrovič Gončarov: »Oblomov«; 12.00 Umetniki pred ogledalom; 12.40 Pesmi tržaških skladateljev. Tržaški oktet; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Veselo na otroškem valu; 15.30 Rodinov poljub; 16.00 Mi in glasba; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Simon iz Ruta — ob petdesetletnici drugega tržaškega procesa; 17.30 Mladi val.

■ TOREK, 17. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Alpe Jadran; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Aleksandrovič Gončarov: »Oblomov«; 12.00 Položaj otrok in njihove usode v današnji družbi; 12.40 Pesmi tržaških skladateljev. Tržaški oktet; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mi in glasba; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Dopisnice z najbližnjega vzhoda.

■ SREDA, 18. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Aleksandrovič Gončarov: »Oblomov«; 12.00 Male neznane države; 12.40 Ljudske pesmi iz Boljunca, Doline in Ukev. Tržaški oktet; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 15.30 Iz preteklosti v sedanost; 16.00 Mi in glasba; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Moje najljubše knjige; 17.40 Mladi val.

■ ČETRTEK, 19. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Dopisnice z najbližnjega vzhoda; 9.40 Dvajset minut z...; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Aleksandrovič Gončarov: »Oblomov«; 12.40 Beneške in rezijanske ljudske pesmi. Tržaški oktet; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Spoznajmo Slovenijo; 16.00 Mi in glasba; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Četrtekova srečanja: Trst, decembra 1941. Ob 50-letnici drugega tržaškega procesa; 17.50 Mladi val.

■ PETEK, 20. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Halo, dober dan! Tu 362875; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Aleksandrovič Gončarov: »Oblomov«; 12.00 Indija-Koromandija: 12. potovanj po nezavarovanih stezah; 12.40 Zborovska glasba. Tržaški oktet; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Pravljičice... pravljice...; 14.30 Od Milj do Devina; 15.30 Portreti in srečanja; 16.00 Mi in glasba; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika.

■ SOBOTA, 21. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Cigani ne kradejo pesmi; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v Kulturnem domu v Trstu. Skupina Gallus Consort; 11.30 Ivan Aleksandrovič Gončarov: »Oblomov«; 12.00 Oddaja iz Režije; 12.45 Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Duh časa in čar odra v spominih Jožeta Babiča; 16.00 Mi in glasba; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Alpe Jadran; 18.00 »Antigona«.

»Upam, da bo mogoče zakon izboljšati«

◀▶▶▶

ne ustanove. Znano je, da je dogovor določal, da bo sredstva upravljala Kraška gorska skupnost. Mislim, da ni tako hudo, da je bila ta postavka spremenjena, pač pa je hudo, da do te spremembe ni prišlo sporazumno s podpisniki tistega dogovora. Upam, da je sporazum mogoč, kajti slovenske organizacije so se dogovarjale predvsem o namembnosti prispevkov; upam, da bo dežela vsaj to spoštovala. Prav tako upam, da bo dežela spoštovala tudi ostale postavke dogovora, čeprav se bojim, da bo skušala deželna vlada tudi v tem primeru marsikaj obiti.

Glasovali ste proti popravku, ki pooblašča deželno upravo, da sama poveri nalogo za izdelavo načrta za Kraški park. Kaj name ravate še storiti, da do tega ne bi prišlo?

Sam sem pripravil osnutek popravka, ki ga bom predložil v de-

Karel Smolle častni konzul v Celovcu

Karel Smolle

Uradni list Republike Slovenije z dne 7. februarja je objavil odlok o odprtju konzulata Republike Slovenije v Celovcu. Območje konzulata obsega zvezno deželo Koroško. Vodi ga častni konzul Karel Smolle, slovenski politik s Koroškega in dosedanji uradni predstavnik Republike Slovenije na Dunaju. Karel Smolle je bil tudi poslanec v dunajskem parlamentu. »Konzulat — beremo v odloku — spodbuja in pomaga pri razvijanju gospodarskih in kulturnih odnosov in sodelovanja Republike Slovenije z avstrijsko zvezno deželo Koroško«.

Za prvega slovenskega veleposlanika na Dunaju pa je bila pred kratkim imenovana bivša ministrica za zdravstvo dr. Katja Boh, ki je že prevzela svojo novo funkcijo.

želnem svetu. Upam, da bo odbornik Carbone razumel, da mora tudi v tem primeru spoštovati deželni zakon za urbanistiko, ki ga je sam predložil in ga je deželni svet odobril. Na osnovi tega zakona pa nalogo za načrt za izdelavo Kraškega parka lahko deže-

V sredo, 18. marca, bo v župnijski dvorani v Nabrežini mesečna konferenca

— ob 16.30 o mladostnem zorenju za 14-18 letne

— ob 20. uri za odrasle s tematiko: »Mladostniki rastejo ob krščanskih starših

Predavala bo znana publicistka Vanja Kržan iz Ljubljane. Sledi razgovor in družabnost.

la poveri samo sporazumno z občinami.

Katere so še pomanjkljivosti osnutka zakona za razvoj Krasa in kolikšne so možnosti za izboljšanje osnutka?

Gre za zakon, ki obravnava samo nekatere aspekte in ne za globalni razvojni zakon za Kras. Vsekakor se mi zdi pozitivno, da je dežela končno pripravila ta zakon; osnovno besedilo je bilo, mimo sprememb, o katerih sem prej govoril in ki predstavljajo očitno poslabšanje osnovnega besedila samega, v nekaterih aspektih že izboljšano, na primer v točki, ki določa prispevek 900 milijonov lir za kmetijstvo, namesto dosedanjih 300 milijonov, upam pa, da ga bo mogoče v zbornici še dodatno izboljšati. Ali bo to uspelo ali ne, je odvisno predvsem od zadržanja odbornika Carboneja in obeh najvplivnejših strank, demokristjanov in socialistov, ki pa zlasti v tem predvolilnem vzdušju Slovincem nista kdo ve kako naklonjeni.

Z manjšinami - samostojno!

◀▶▶▶

to prišlo do ustanovitve Slovenske skupnosti na deželni ravni, ki naj povezuje in združuje Slovence v treh pokrajinah naše dežele. Če danes v videmski pokrajini to še ni dejansko uspelo, so seveda tega krive objektivne razmere in težave. Upajmo pa, da bo kdaj do tega le prišlo! Ideja samostojnega nastopa je bila vedno vodilo in gibalno njegovega delovanja, posebej na volitvah. Občinske, pokrajinske in deželne volitve so bile tu vedno za nas najvažnejše in so v glavnem uspešno potrdile izbrano pot samostojnega nastopanja. Pa tudi občinski samostojni nastopi za politične volitve so pokazali našo trdno voljo po obstoju in protest, ker nimamo za manjšino pravičnih volilnih zakonov.

Nova je bila za nas oblika pri nastopanju za volitve v evropski parlament. Tu smo prvič prišli do skupnega manjšinskega nastopanja v Italiji. Tako smo na teh volitvah (in to v letih 1979-1984-1989) aktivno in pri zadnjih dveh tudi uspešno, to je z izvolitvijo skupnega evropskega poslanca sodelovali v tej zanimivi politični tekmi. S tem smo odgovorno in zrelo izdelali pomemben izpit v narodno-politični praksi. In prav za te parlamentarne volitve se je to ponovilo.

Vse to pa se lepo uvršča v okvir samostojnega političnega nastopa. Vsaka manjšinska stranka, ki sodeluje na skupni koalicijski listi Federalizem, namreč enakovredno in samostojno nastopa. S tem prinaša — poleg lastnega znaka — tudi lastno politično voljo in nacionalno zavest skupnosti, ki jo predstavlja. In prav zato je tudi ta oblika skupnega manjšinskega nastopanja predvsem odraz tiste samostojne politične poti, ki je za vsako zrelo manjšino edina pravilna in modra.

* * *

Predsednik republike Cossiga jemlje slovo od najvišjih predstavnikov evropskih držav ob skorajšnjem izteku predsedniškega mandata. Tako se je pred dnevi poslovil od britanske kraljice Elizabete II.

Milošević si lahko mane roke

Do konca prihodnjega meseca bo na kriznih območjih Hrovaške že 14 tisoč pripadnikov mirovnega zbora Združenih narodov. Njihovo glavno poveljstvo pa bo v Sarajevu. Medtem se je v Bruslju končalo zasedanje predstavnikov vseh treh narodnih skupnosti na ozemlju Bosne in Hercegovine. Predstavnika Hrvatov in Muslimanov sta podpisala sporazum, ki ureja odnose med tremi narodnimi skupnostmi v tej neodvisni in suvereni državi, medtem ko predstavnik Srbov sporazuma še ni podpisal, čeprav je izjavil, da se z njim strinja.

V Bruslju je bilo tudi zasedanje predsednikov vseh republik nekdanje

Jugoslavije, ki so razpravljali o nasledstvu nekdanje države na Balkanu. Zasedanje je vodil Lord Carrington. V ponedeljek, 9. t.m., je bilo v Beogradu zborovanje, ki so ga priredile stranke srbske opozicije. Zbralo se je od 40 do 50 tisoč ljudi, katerim so spregovorili voditelji strank opozicije. Soglasno so zahtevali odstop predsednika Miloševića. Ta pa si po tem zborovanju mane roke od zadovoljstva, ker na shodu ni bilo stotisočglave množice, kot so napovedovali prireditelji. Milošević je torej še vedno glavni protagonist srbskega političnega življenja in glavni ter edini sogovornik Zahoda.

Raba slovenskega jezika v občinskih statutih

»V tako pomembni zadevi Ssk ne bo popuščala«

Črtanje členov, ki govorijo o pravici do javne rabe slovenščine, iz občinskih statutov za Sovodnje, Doberdob in Števerjan, je huda krivica, ki so jo doživeli občinski sveti, prebivalci treh slovenskih občin na Goriškem in vsa na-

preizkusni kamen resnične stopnje demokratičnosti in sožitja v naših krajih. Zato je treba na omejevalne ukrepe, ki bi po svoji naravi sodili v najbolj temna obdobja naše zgodovine, odločno odgovoriti.

Tako je dejal deželni tajnik Ivo Jevnikar na javnem zasedanju deželnega tajništva, goriškega pokrajinskega tajništva in izvoljenih predstavnikov Ssk na Goriškem, ki je bilo 7. marca v občinski sejni dvorani v Sovodnjah ob Soči.

Zasedanje je vodil načelnik svetovalske skupine Ssk v sovodnjanskem občinskem svetu Branko Černic, ki je med udeleženci pozdravil tudi domačega podžupana in pa odbornika za kulturo. Stranka, je poudaril Černic, je nalašč izbrala Sovodnje za omenjeni sestanek, da bi kar najbolj uradno in slovesno protestirala proti krivici in določila pobude, da bi jo odpravili.

Predsednik goriškega pokrajinskega sveta Ssk dr. Stefan Bukovec je poudaril, da si v tako pomembni zadevi Ssk in naša manjšina ne moreta dovoliti nobenega popuščanja. Vložiti je treba prizive, vztrajati pri dosedanji dvojezični praksi treh občin, s političnimi akcijami podpreti boj za pravice materinščine.

Deželni svetovalec Ssk Bojan Brezigar pa je porazdelil med prisotne pregleden elaborat o tem, kar je po posegu deželnega nadzornega odbora pozitivnega ostalo v statutih, in o tem, kar je bilo zavrnilo. Uzakonjeni so dvojezični nazivi občin in zaselkov, dvojezični napisi na praporih, načelna stališča glede skrbi za manjšino, izredno omejevalna pa so bila stališča glede javne rabe slovenščine na občini in v odnosih z občino. Pri tem pa je bil nadzorni organ v marsičem protisloven.

O položaju v posameznih občinah so nato še poročali načelnik svetovalske skupine Ssk v Števerjanu, sicer pa goriški pokrajinski tajnik Hadrijan Corsi, svetovalec iz Doberdoba Emil Vižintin in načelnik svetovalske skupine v Sovodnjah Branko Černic.

V razpravo so posegli strankin deželni predsednik Marjan Terpin, tržaški pokrajinski tajnik Martin Breclj, Benjamin Černic, načelnik svetovalske skupine v Zgoniku Jožko Gruden in drugi.

Na podlagi razprave je bilo sprejeto stališče, da so nujni prizivi vseh treh občin na deželno upravno sodišče, o čemer naj se izrečejo občinski sveti. Tako okrnjeni statuti naj se ne objavijo, tako da ne stopijo v veljavo, obči-

ne pa naj še naprej spoštujejo dosedanjo stopnjo dvojezičnosti. Ssk bo nudila pomoč tistim občanom, ki bi se odločili tudi za zasebne prizive, ker je bila kršena njihova človekova pravica do rabe jezika. Na politični ravni bo stranka uradno protestirala pri deželnih in italijanskih oblasteh, uradno bo s problemom seznanila oblasti v Sloveniji in širšo, tudi evropsko javnost.

Zakaj ne PSI

bavbav, kot nedopusten privilegij za slovensko prebivalstvo, avtonomija pa kot instrument, ki naj odpravi oziroma prepreči nadaljnje izkoriščanje Tržačanov po Furlanah (!).

Kot smo napisali na začetku, voditelji PSI in Liste očitno računajo na nizko raven in nizko stopnjo politične kulture volivcev in se zato zatekajo k demagogiji. Mi pa smo prepričani, da naši volivci niso ne politični naivneži ne politični tepci in da se bodo zato na bližnjih državnoborskih volitvah (5. in 6. aprila) tudi ustrezno obnašali. To predvsem pomeni, da ne bodo dali nobenega glasu listam in kandidatom PSI.

V Celovcu ustanovili Politično upravno akademijo

Konec februarja je bil v Celovcu ustanovni občni zbor Politično upravne akademije (PUAK), ki se bo bavila predvsem z vzgajanjem političnih in upravnih kadrov znotraj slovenske narodne manjšine. Pobudo za ustanovitev akademije je dal Narodni svet koroških Slovencev, oziroma Enotna lista. Na občnem zboru so spregovorili dr. Pavle Apovnik, predsednik EL Wakounig in Sonja Sturm, ki je bila nato izvoljena za tajnico nove ustanove.

Predsednik akademije je mag. Peter Waldhauser, podpredsednik mag. Rudi Vouk, finančna referentka pa Anamarija Debevec. Novi akademiji želi naš list veliko uspeha.

* * *

Deželni odbornik Barnaba je odgovoril na vprašanje svetovalca Brezigarja o statutih občin Števerjan, Sovodnje in Doberdob. Odbornik je ponovil že znano stališče, češ da je za urejanje vprašanja rabe slovenskega jezika v javnih upravah pristojen le rimski parlament. Kot znano, pa je ustavno sodišče drugačnega mnenja.

* * *

Samozvani »varuhi narave« so v torek, 10. t.m., preprečili začetek ureditvenih del na območju »obrtiške cone« pri Nabrežini. Ta pobuda očitno gre za živce marsikomu, ker so njeni nosilci domačini in ne kaki »gospodje« iz mesta, ki se gredo »naravovarstvenike«.

Slovenski kandidati na medmanjšinski listi

POSLOVNA ZBORNICA — OKROŽJE TRST

dr. Peter Močnik

POSLOVNA ZBORNICA — OKROŽJE VIDEM, BELLUNO, GORICA, PORDENON

dr. Mirko Spazzapan

Sabina Antoni
Marko Braini
Branko Černic
Ferfaglia Stanislav
dr. Maja Lapornik
Salvatore Venosi
Vogrič Ivan

SENAT — OKROŽJE GORICA

dr. Andrej Bratuž

SENAT — OKROŽJE TRST I

dr. Boris Pahor

SENAT — OKROŽJE TRST II

dr. Dragomir Legiša

SENAT — OKROŽJI ČEDAD IN TOLMEČ

Salvatore Venosi

ša manjšina. Dejanje Deželnega nadzornega odbora je še posebej nesprejemljivo, potem ko je sodstvo v zadnjem času trikrat poseglo v korist slovenskega jezika: tržaško kazensko sodišče glede rabe slovenščine na tržaški pošti, deželno ustavno sodišče glede doklade za dvojezičnost v korist uslužbencev Kraške gorske skupnosti in ustavno sodišče glede rabe slovenščine v pravdnem postopku. Pokazalo se je, da je imela Slovenska skupnost prav, ko je z javnimi zasedanji, dvema publikacijama, delom svojih komisij in izvoljenih predstavnikov opozarjala na naše pravice v zvezi z občinskimi statuti in na dejstvo, da bo odnos do vsebine statutov

Ssk predstavila listo in kandidate za volitve

Deželni tajnik Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar in pokrajinski tajnik Martin Breclj sta v torek, 10. t.m., na tiskovni konferenci v Trstu predstavila listo »Federalizem« in kandidate za državnoborske volitve 5. in 6. aprila. Potem ko je propadel predlog Ssk o skupnem ali skupnih slovenskih kandidatih se je slovenska stranka odločila za sodelovanje na listi federalizem, na kateri nastopajo kandidati manjšinskih političnih organizacij. Izvajanja obh tajnikov so dopolnili kandidati dr. Močnik, prof. Bratuž in dr. Legiša.

Posnetek s torkovega srečanja na sedežu Slovenske skupnosti v Trstu. Na liki so (z leve): Maja Lapornik, Peter Močnik, Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Andrej Bratuž in Drago Legiša (foto M. Magajna)

Slovo od treh primorskih duhovnikov

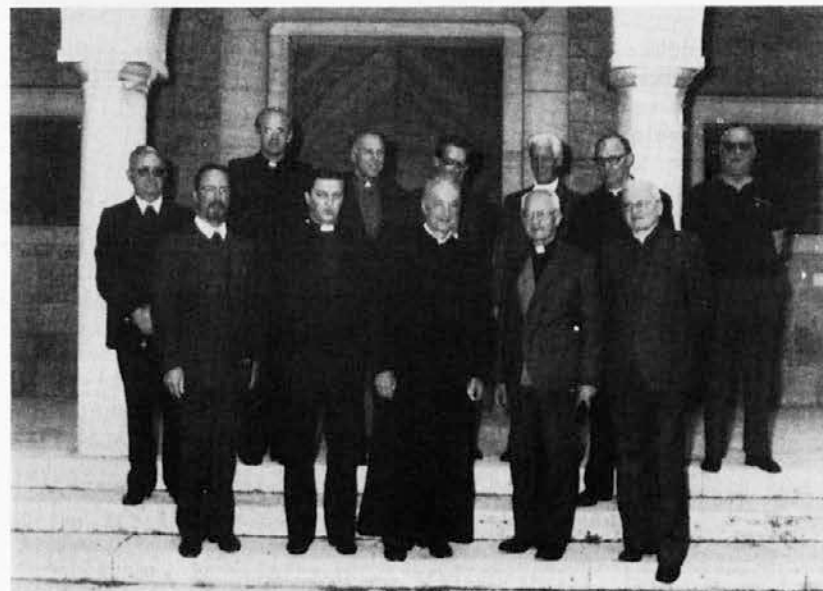
Novi list je v svoji prejšnji številki poročal o smrti prof. Draga Butkoviča, župnika v Rupih, ki so ga v tej vasi slovesno pokopali prejšnjo sredo. Pogrebni obred na pokopališču je vodil msgr. Oskar Simčič, med pogrebci pa smo opazili tudi številne predstavnike kulturnega in političnega življenja. V slovo so mu zapeli domači pevci iz Rupe in s Peči. Z druge strani meje pa prihaja vest o smrti še dveh primorskih duhovnikov, župnika v Levpi Mirka Škarabota in upokojenega župnika in dekana v Dornberku Stanislava Vrtovca. Pri omenjenih dušnih pastirjih gre za duhovnike, ki so sicer bili že v letih, a so do nedavnega po svojih močeh požrtvovalno vršili svoje poslanstvo, zato za njimi nastaja praznina. Kakor drugod po Evropi prihaja namreč do upada številnih duhovniških kandidatov, ki bi v primernem trenutku nadomestili starejše moči, zato se srečujemo s številnimi nezasedenimi župnijami.

Pok. Mirko Škarabot je bil doma iz Šempetra pri Gorici, kjer se je rodil leta 1921, gimnazijo in teološke študije pa je opravil v Gorici in bil tu posvečen leta 1944. Večino svoje duhovniške službe je preživel v Levpi, odkoder je soupravljal tudi nekatere bližnje župnije, dalj časa Kal nad Kanalom in Avče. Kot duhovnik se je odlikoval po vestnosti in natančnosti, izkazoval pa je tudi gospodarski čut, saj je uresničil obnovo več cerkva, med katerimi je še posebej pomembna poznogotska cerkev v Nadavču. V Levpi je po lastnih načrtih zgradil novo župnišče. Njegovo delo v teh krajih je bilo plodno, saj je za seboj zapustil živo versko občestvo, ki je sedaj ostalo brez stalnega duhovnika. Pokopan je bil 12. februarja v Levpi, pogrebni obred pa je vodil upokojeni koprski škof msgr. Janez Jenko.

V javnosti je prejšnji mesec močno odmevala tudi smrt nekdanjega župnika in dekana v Dornberku Stanislava Vrtovca. Doma je bil iz Velikih Žabelj, kjer se je rodil leta 1912, gimnazijo je pričel obiskovati pri jezuitih v Travniku v Bosni, dokončal pa jo je v Gorici. V tem mestu je tudi študiral bogoslovje in bil posvečen leta 1935. Prva duhovniška služba ga je zanesla v Prvačino in na Gradišče, bil je nato kaplan v Tolminu, potem pa je postal župnik v Podbrdu. Iz te vasi je soupravljal vikariat Obloke, več let pa tudi Sorico in Davčo v ljubljanski škofiji. Leta 1949 je prišel za župnika v Prvačino, 1953 pa je bil imenovan za župnika in dekana v Dornberku, kar je ostal do upokojitve pred nekaj leti, ko je službo predal mlajšemu nasledniku. V prvih letih izhajanja verskega lista Družina je bil v veliko oporo dr. Mihaelu Torošu kot njen zvesti sodelavec in odgovorni urednik. V širši javnosti je bil znan tudi kot voditelj ljudskih misijonov, saj je bil po drugi svetovni vojni eden prvih duhovnikov, ki jih je v Sloveniji začel ponovno uvajati. V Dornberku in bližnjih Zaloščah, kjer je bil soupravitelj, pa so ga cenili kot gorečega dušnega pastirja, ki je versko življenje v teh krajih znal vzdrževati na višini, zlasti še z osebnim zgledom in navdušujočimi pridigami. Njegovo uspešno duhovno poslanstvo se izkazuje v številnih duhovniških in redovniških poklicih, ki jih je po vojni znal vzbuditi pri mladih v tej vasi.

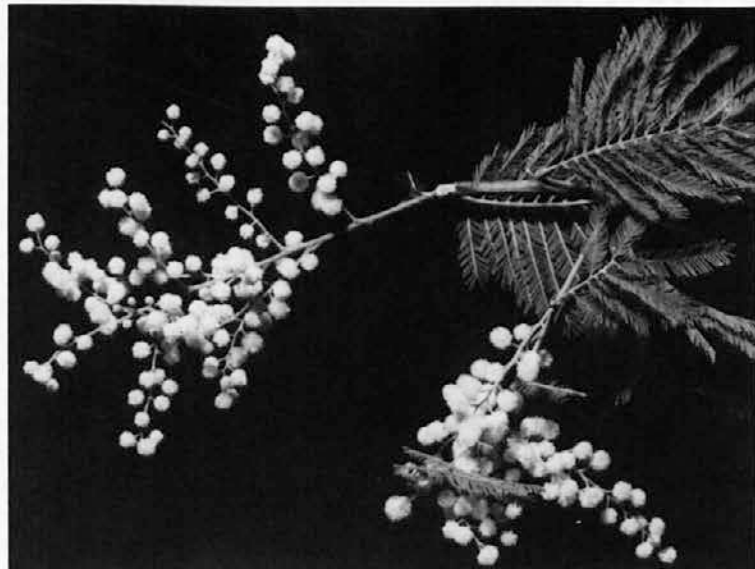
Kako je bil pok. Stanislav Vrtovec priljubljen in spoštovan, je pokazal veličasten pogreb v nedeljo, 23. februarja. Vodil ga je koprski škof msgr. Metod Piriš, od njega pa so se poleg številnih govornikov poslovlili tudi domači mešani in moški pevski zbor.

Marko Vuk

Slovenski dušni pastirji ob zlati maši msgr. Ivana Kretiča v štivanski cerkvi leta 1985. Prof. Butkovič je četrti v drugi vrsti (od leve)

Manj mimoz za 8. marec

Praznovanje mednarodnega dneva žena je letos povsod potekalo veliko bolj umirjeno kot prejšnja leta. Razna društva in organizacije so sicer priredile vrsto manifestacij, kulturnih pobud, proslav in družabnih srečanj, a je bilo povsod vidno, da ženske, predvsem tiste, ki spadajo v mlajšo generacijo, ta praznik veliko manj občutijo. Niso še daleč časi, ko so ženske komaj čakale na 8. marec; za nekatere je bila to tudi ena redkih če že ne edina priložnost za zabavo. Sedaj pa so se razmere spremenile in vse več je žensk, ki pravijo, da je 8. marec vredno praznovati samo kot zgodovinsko obletnico nekega dogodka in nič več. Za uveljavitev lastne osebnosti in spodobnosti pa tega praznika ne potrebujejo...

Papež bo govoril tudi v slovenščini

Papež Janez Pavel II. bo med slovesno mašo, ki jo bo daroval na Trgu Unità v soboto, 2. maja, spregovoril tudi nekaj besed v slovenščini in tudi tržaški škof Bellomi bo slovenske vernike pozdravil v slovenskem jeziku. To je med drugim povedal g. Dušan Jakomin na srečanju, ki je bilo v ponedeljek, 9. t.m., v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu. Kot gost je bil na ta večer povabljen tudi škofov vikar msgr. Lojze Škrl.

Dušan Jakomin je še povedal, da bo na tem osrednjem evharističnem slavju narodnostno mešani zbor poleg italijanskih in latinskih zapel tudi tri slovenske pesmi: prvo, »Oče večni na oltar« pri darovanju, drugo, »Blagoslovi nas, Zveličar«, pri obhajilu in nato za zaključek maše še »Marija skoz' življenje«. V slovenščini bo poleg tega še drugo berilo in dve prošnji. Pevski zbor bosta vodila Marco Sofianopulo za latinske in italijanske akkladbe, za naše pesmi pa slovenski dirigent.

V debato, ki se je razvila po uvodnih besedah obeh gostov, je občinstvo izreklo svoje pomisleke, češ da bo slovenska prisotnost ob tem papeževem obisku prišla premalo do izraza. Vendar pa so mnogi poudarili, da bi bilo kaj več težko doseči, saj je bil Dušan Jakomin edini slovenski član škofijskega odbora za pripravo na papežev obisk. Ostali člani so imeli do Slovencev zelo odklonilno sta-

lišče in so skušali čim bolj zmanjšati našo prisotnost. V Društvu slovenskih izobražencev je bil tudi govor o literarnem natečaju za šole v naši deželi, ki je bil razpisan ob tej priložnosti. Trenutno se namreč še ne ve, kako bo s prispevki slovenskih učencev in dijakov: ali jih bodo prevedli v italijanščino ali pa jih bo pregledala slovenska komisija.

DRUŠTVO SLOVENSkih IZOBRAŽENCEV v Trstu bo ponedeljkov večer 16. marca posvetilo srečanju s pisateljem **BORISOM PAHORJEM** in ga počastilo za prejeto Prešernovo nagrado. Pogovor z nagrajencem in družabnost bo v Peterlinovi dvorani Slovenske prosvete z začetkom ob 20.30.

Megla preprečila omejitev prometa

Kot pred časom burja, je konec prejšnjega tedna megla vsaj nekoliko očistila zrak v Trstu in s tem preprečila, da bi stopili v veljavo napovedani Ravallijevi ukrepi o omejitvi prometa v mestnem središču. Povsem jasno pa je, da je zrak v Trstu prenasičen z raznimi strupi, čeprav so ti pod t.i. »dovoljeno mero«. Treba bi bilo končno napraviti resen načrt za ureditev prometa v mestu, saj z začasnimi ukrepi res ne bomo veliko na bolje.

Verčeva in Kobalova satira

IME MU BO JUST

Prizor iz duhovite kabaretne predstave v SSG

Pretekli teden je steklo uprizorjanje satiričnega kabareta, ki se naslanja na ciklus humorističnih radijskih oddaj, v katerih sta simpatična Boris Kobal — v vlogi tipiziranega zamejca — in Polona Vetrh — v vlogi na Tržaško presajene Ljubljancanke — doživljala težave in težavice našega provincialnega in zatohlega mesteca.

Predstavo je režiral Sergej Verč, sodelovali pa so Demetrij Čej, Giuliana Gerdol, Mojca Horvat in Marjan Mlakar. V komični poutpourri sta avtorja zamesila aluzije na sodobno slovensko dogajanje, duhovite prizore iz vsakdanjega življenja in krilatice, namenjene kulturnikom, politikom in javnim delavcem. Recept za »ljudsko« uspešnico: če dovtipe na račun znanih Slovencev (enotnega slovenskega kulturnega prostora!) začiniš z glasbenimi vložki in zabeliš s kako kletvico, pa vse skupaj ponudiš kot pristno primorsko jed s kraškega zelnika, je smeh pri večini tržaških gledalcev zagotovljen.

Kar razodeva sam naslov **Ime mu bo Just**, se igra poraja iz naše manjšinske stvarnosti, pod zvonikom tržaškega zavetnika svetega Justa, po katerem naj bi idealni bodoči zamejec, dober, pošten in zvest, dobil tudi ime. Načrti glede njegove prihodnosti, kakor si jo zamišljata bodoči očka, poslovnež Mario Marc, in bodoča mamica, dobrodušna in iskriava Apolonija Zagoričnik, so pravzaprav le pretveza, da se na odru v spletu dogajanj najdejo tipizirani in manj tipizirani liki iz našega vsakdanjika.

Boris Kobal je z običajno sproščenostjo poustvaril najrazličnejše like: od zamejskega »junaka« Maria do monarhično usmerjenega policista, južnjaka, do bivšega partizanskega borca, znanega pevovodje, in ravnateljev naših osrednjih ustanov, gledališča in radia. Polona Vetrh je v vlogi poliedrične Apolonije Zagoričnik naravnost čudovita. Kljub vsem prizadevanjem se ne more vključiti v

tržaško okolje, saj jo ovirajo nepoznavanje jezika, mentaliteta, predvsem pa ozkost tega našega prostorčka. Toda, četudi se Mario in Apolonija kot dva različna svetova — zamejstvo in matica — zblížujeta in oddaljujeta, sovražita in ljubita, navdušujeta in obupujeta, naposled pride ta do spoznanja, da je pač na tej kepici zemlje tako in nič drugače, domače in prijetno in da — Trst (na srečo!) ni New York.

Smeh se med predstavo sprošča ob nekaterih spretno karakteriziranih značajih, največ pa ob besednih igratih in dvoumju. Prevladuje namreč besedna komika, osnovana na nekakšnem sodobnem multilingvizmu, na prepletanju jezikovnih sredstev slenga in žargona. Ob španščini, angleščini in italijanščini pa, tako rekoč, ni bilo slišati knjižne slovenščine. Izmaličeno izražanje po moje ne more označevati vsepovprek vseh nastopajočih zamejskih karikatur, ker vsi tržaški Slovenci, ki se resda vsak dan spopadajo z jezikovnimi težavami, ne govorijo tako. Spontano in neprisiljeno je zazvenela ljubljansčina Polone Vetrhove, v ustih nekaterih likov pa je bilo grobo in neslovensko izražanje pretirano.

Prizor v dvorani med gledalci, otroško prisrčni kostumi na začetku, romantični telovniki in zvončasta Polonina krila so vdahnili predstavi posebno pestrost in svežino. Scena je linearna, sodobna: rdeče posteljno pregrinjalo in orjaška opica pač podčrtujeta nekakšno otroško naivnost in preprostost obeh junakov, ki se zatekata pred vsakodnevnimi težavami v svoj svet sanjarjev in načrtov.

Za sklep: duhovita, razvedrilna predstava z ne povsem sprejemljivimi jezikovnimi rešitvami. Če je želel Kobal (tokrat z Verčem) prevetrili zaprašnost manjšinskega Trsta, mu je to nedvomno bolj uspelo z lansko interpretacijo Cankarjevih Hlapcev.

Majda Artač Sturman

7. Film Video Monitor v Gorici in Novi Gorici

Pogled in razumevanje Slovenije danes skozi Filmvideo

V Gorici se nam spet ponuja vsakoletno srečanje s slovensko filmsko, televizijsko in video proizvodnjo, ki je nastala v prejšnjem letu, tokrat v izjemnem in usodnem letu 1991. Krajevno filmsko in občekulturno središče KINOATELJE bo predstavilo v nabitih šestih dneh, od 12 do 16. marca najbolj sveže podobe iz slovenske današnjosti in tudi preteklosti, ki so še posebej v teh burnih dneh lahko zelo dragocene in potrebne za razumevanje velikih sprememb in razvojnih bolečin onstran meje, v bivši Jugoslaviji. V večjezični »stari« Gorici, ki doživlja svojo mejno danost vsekakor bolj propozitivno kot vase zagledani Trst, in v mlajši »dvojčki« Novi Gorici, ki se naravno obrača skozi Furlanijo v širšo Italijo, se bo dogajal 7. Film Video Monitor ali, kot ga imenujejo sami organizatorji, »medijski pregled in srečanje ob italijansko-slovenski meji, preizkusni projekt nadmejne prireditve, ki skuša odgovoriti na povečano zanimanje po kulturnem sodelovanju med Republiko Italijo in novorojeno Republiko Slovenijo«.

Sedaj teče široka razprava v Sloveniji o kulturi oz. o političnem upravljanju le-te s strani novih oblastnikov. O novih parametrih glede državnih subvencij, o novem (zelo obubožanem) statusu t.i. kulturnih delavcev. O črtanih gledaliških postavitvah, skrčenih založniških programih, itd. V kleščah proračunske blokade, ki izvira prej iz globoke gospodarske krize kot pa iz posledičnih izbir in selekcij pri finansiranju pristojnega ministra, sta se seveda znašli tudi filmska in televizijska proizvodnja, ki kot znano, zahtevata ogromna finančna sredstva. S tem mislimo predvsem na celovečerno filmsko produkcijo, na umetniški in igrani

program TV Slovenije, ne pa na reportažo in informacijsko dejavnost, ki je še posebej v dneh vojne vihre gospodovala na vseh slovenskih zaslonih, tudi tostran meje.

O tej težnji komunikacijskega prestrukturiranja na Slovenskem bo pričal goriški izbor »najzanimivejšega« filmvideo gradiva iz sezone 1991/92, ki se navsezadnje bolj naslanja na videoposnetke kot pa na tradicionalni filmski trak. V tradicionalnem filmskem sklopu bodo predstavili dela novega rodu režiserjev, Vinci Vogue Anžlovarjev japonsko-slovenski film **Grandma Goes South** (Babica gre na jug), Mirana Zupaniča tv črni film **Operacija Cartier** pa tudi filma že izkušnih Borisa Jurjaševiča **Srčna dama** in Jureta Pervanje, **Triangel**.

Za krajevne gledalce in tudi italijanske vsedrjavne kritike, ki od 1. retrospektive slovenskega filma iz 1981 in skozi vse izdaje goriške manifestacije zvesto sledijo dosežkom in dogodovščinam slovenskega filmvidea, bo še najzanimivejši izsek iz najaktualnejše televizijske proizvodnje.

Petsto minut v Italiji še ne prikazanega dokumentarnega in reportážnega gradiva o vojni v Sloveniji, fotografska razstava in filmski obzorniki arhiva Republike Slovenije o vročih letih '45-'51 ter razstava tednika MLADINA nalašč prirejena za 7. FVM o procesu slovenske osamosvojitve v letih '87-'91, pa tudi drugi doprinosi, npr. tradicionalno srečanje slovenskih in italijanskih filmarjev, televizijcev, kulturnikov in drugih strokovnjakov, vsi ti prispevki, ki jih povezuje posrečen večmedijski pristop, so lahko stimulantna osnova za neposredno dokumentiranje in razmislek o spremembah in dogajanju, ki zadevajo tudi nas od blizu.

Davorin Devetak IIII► B

Posnetek iz Jarčevega filma »Sejem pripadnosti«, s katerim se bo pričel 7. Film Video Monitor

NAŠA DRUŠTVA

SKD »Vigred« iz Šempolaja

V Šempolaju v devinsko-nabrežinski občini deluje društvo »Vigred«, v katerega zahajajo tudi prebivalci bližnjih vasi — Praprota, Trnovce, Prečnika in Slivnega. Uradna letnica ustanovitve tega društva je 1984, a kulturna tradicija na tem koncu tržiškega Krasa sega nazaj v preteklost, to-

je nastopilo desetletje kulturnega mrtvila. V tem času je deloval samo oktet, ki je veliko nastopal in je bil zelo uspešen.

Leta 1970 je ponovno prišlo do poskusa skupnega kulturnega delovanja, saj je bilo tedaj obdobje najhujšega ideološkega nasprotovanja na srečo mimo. Tako je na pobudo mlajše generacije nastalo Mladinsko društvo »Vigred«, ki pa mu je bilo usojeno le kratko življenje, saj zaradi pomanjkanja prostora sploh ni bilo mogoče delovati. Leta 1984 je končno ponovno zaživelo društvo »Vigred«. Novi odbor si je takoj zavihal rokave; razultati njegovega dela so vidni, saj se v Šempolaju na kulturnem področju večkrat kaj dogaja.

Podatke o delovanju SKD »Vigred« v zadnjih osmih letih, torej od obnove dalje, sta nam posredovali predsednica Elena Legiša in tajnica Franka Škrk. Povedali sta, da je že septembra istega leta prišlo do ustanovitve otroškega pevskega zbora, ki šteje danes okrog 25 malčkov. Odbor društva je organiziral tudi razne proslave in druga kulturna srečanja. Kaj posebnega pa pripravi vsako leto za miklavževanje in za Prešernov dan. Lepo uspeva tudi dramski odsek, ki deluje v okviru društva. Pod vodstvom Silve Tretjak je pripravil že vrsto prijetnih iger; za letošnje miklavževanje celo lutkovno predstavo (lutke so izdelali sami člani). Povemo naj še, da pri društvu večkrat gostujejo tudi drugi pevski zbori in gledališke skupine.

V preteklosti je SKD »Vigred« prirejalo tudi šagre, vendar to od leta 1986 ni več mogoče zaradi novih norm za ureditev prireditve-

Prvi otroški pevski zbor Slovenskega kulturnega društva »Vigred« iz Šempolaja

nih prostorov. Od tedaj na glavnem šempolajskem trgu ni več šager, ki so v vasi postale že običaj. Člani društva so že pred časom zaprosili, če bi lahko v ta namen uporabljali šolsko dvorišče, vendar je področni svet tedaj prvošnjo zavrnil. »Sedaj bomo še enkrat poskusili srečo,« je dejala predsednica Elena Legiša.

SKD »Vigred« ima sedež v poslopju, ki je last devinsko-nabrežinske občine. Člani odbora imajo na razpolago prvo nadstropje. Prostor je sicer prijeten in lepo urejen, poleg tega stoji hiša prav v središču vasi, vendar pa je odločno premajhen. V njem ni niti dvorane, tako da si morajo odborniki društva za večje prireditve »izposoditi« dvorano v šempolajski šoli. Pred nedavnim je SKD »Vigred« postalo lastnik »štal'ce«, starega hleva, ki je še ena redkih tipičnih zgradb v vasi. Člani društva sanjajo, da bodo ta prostor nekoč preuredili in da bodo lahko v njem prirejali razna kulturna srečanja. Želja vsekakor ni neuresničljiva, potrebna pa je podpora domačinov.

(hj)

NOVICE

V Vidmu so v petek, 6. marca, odprli pri Furlanskem centru za zunanjo trgovino informacijski in konzulentni urad Gospodarske zbornice Slovenije, kar bo gotovo poglobilo ekonomske stike med deželo FJK in mlado slovensko državo. Omenjeni center iz Vidma je svoj urad v Ljubljani odprl že lani.

* * *

Gostinska sekcija Slovenskega deželnega gospodarskega združenja prireja v drugi polovici marca tečaj pripravljavanja koktajlov, ki ga bosta vodili Moira in Patricija Fontanot iz Milj. Obe dobro obvladata to stroko, saj sta za svoje koktaile prejeli že precej nagrad. Podrobnejše informacije vam lahko nudijo na sedežu SDGZ v Trstu, Ull. Cicerone 8, tel. 040/362949.

* * *

Ameriški zunanji minister Baker je v Bruslju izjavil, da njegova vlada proučuje možnost, da bi priznala Slovenijo in Hrvaško.

* * *

Bivši sovjetski zunanji minister Edvard Ševardnadze je postal predsednik Gruzije.

čnejše v obdobje po prvi svetovni vojni, ko sta bila v Šempolaju ustanovljena društvo Ljudski oder in še Katoliško izobraževalno društvo. Nekaj let kasneje je prišlo še do ustanovitve društva »Razvoj«. Njegovi člani so zbirali slovenske knjige in so ustanovili pevski zbor. Zaradi fašizma pa je bilo treba s to bogato kulturno dejavnostjo kaj kmalu prenehati, čeprav so se naši ljudje še vedno na skrivaj zbirali in peli slovenske pesmi.

Takoj po vojni leta 1945 so prebivalci Šempolaja, Praprota, Trnovce, Prečnika in Slivnega sklenili, da je treba takoj obnoviti kulturno delovanje na tem območju. Tako je nastala »Zarja v močju«, ki je delovala do političnega razkola leta 1948 — društvo se je tedaj razpolovilo. Nato

Mitja Terčon Južna Afrika danes (9)

(Vtisi z enomesečnega potovanja)

Zanimivo je, da se živali v parku sploh ne bojijo človeka. Nava- jen sam bil na naše divlje živali (srne, zajce, fazane), ki takoj zbežijo, komaj zaslišijo najmanjši šum. Živali v parku pa se vedejo čisto drugače: očitno je, da ne poznajo lovcev. Vse živali so do ljudi popolnoma brezbrizne in se sploh ne zmenijo za obiskovalce, ki jih opazujejo iz svojih terenskih vozil.

Udeleženci izleta smo bili kar se da pisana in kozmopolitska družba: v našem kombiju je bil avstralijski par srednjih let, mlada Nemka iz Karlsruheja, 30 letni Kanadčan iz Toronta (sicer portugalskega izvora), 25 letni Američan judovskega porekla in podpisani. V ostalih dveh vozilih pa sta bila med drugimi tudi dve Ukrajinki, ki sicer živita v Torontu. Prvič v svojem življenju sem imel priliko slišati ukrajiniščino in z veseljem sem ugotovil, kako zelo podobna je slovensščini (verjetno veliko bolj kot ruščina). Med sabo smo se odlično razumeli.

V dvoposteljnem bungalowu sem bil s 45 letnim Sircem po imenu Sami, po veri kristjan, ki pa že dvajset let živi in dela v mestu Lum-

bumbashi v Zairu, kjer se ukvarja s prodajo poldragih kamnov. Zaradi letošnjih julijskih izgrediv v Zairu je moral na vrat na nos zapustiti državo in vse svoje imetje ter se zateči v Južno Afriko. Pripovedoval mi je, da so tedaj vojaki, policija in večji del prebivalstva — ob polni pasivnosti predsednika Mubutuja — napadli številno in bogato kolonijo Evropejcev (okrog 50 tisoč oseb) in jih oropali vsega njihovega imetja. Na tak način naj bi se Mobutu maščeval nad Zahodom, ker ga ni več podpiral in zahteval celo njegov odstop, češ da ni demokratičen; pred padcem komunizma pa se isti Zahod ni zmenil za njegove totalitaristične metode, ker ga je potreboval kot oporišče proti sednji Angoli, ki je bila pod okriljem Sovjetske zveze.

Samiju sem razložil jugoslovansko krizo, ki jo je sicer odlično poznal, on pa mi je govoril o Bližnjem vzhodu. Tako kot so po prvi svetovni vojni takratne velesile (zlasti Velika Britanija in Francija) ob padu dveh velikih evropskih cesarstev (avstroogrškega in turškega) po svoje začrtale nove meje in podprle ustanovitev večnacionalnih držav (Jugoslavija in Češkoslovaška), tako sta isti velesile počenjali tudi v Bližnjem vzhodu. Francija je iz Sirije naredila dve državi: Sirijo z veliko večino prebivalstva islamske vere in Libanon, kjer pa je bilo nekaj nad polovico prebivalstva krščanske vere. Ravno slednjemu je Francija bistveno pomagala, ker je računala, da bo — kot dobra krščanska država — vedno na strani zahodne Evrope. Libanon je tako postal zelo bogat, medtem ko je Sirija ostala revna in nedemokra-

In memoriam Viktorijan Demšar

»Komendski dekan in častni vitez Malteškega viteškega reda«

Na pragu letošnjega leta se je poslovil v Komendi tamkajšnji upokojeni dekan g. Viktorijan Demšar, edini Slovenec, ki je bil častni vitez Malteškega viteškega reda. Imel je poseben dar, da je ob bogati Glavarjevi knjižnici in tudi zapuščini redno in vestno proučeval tega skrivnostnega prednika, ki je zamikal tudi našega primorskega pisatelja Ivana Preglja, saj mu je posvetil knjigo »Peter Pavel Glavar«.

Iz zgodovinskih virov vemo, da je bil Peter Pavel Glavar nezakonski sin, ki so ga poletnega dne našli na pragu komendskega župnišča. Tedanji duhovnik ga je izročil v rejo in vzgojo tamkajšnjemu kmetu Basaju. Otrok naj bi bil nezakonski sin laškega barona in malteškega viteza Pietra Giacomma Testaferata. Ta baron je od malteškega viteškega reda prejel v užitek edino malteško posestvo na tedanjem Kranjskem leta 1698. Na tem posestvu je ostal do leta 1737.

Vsekakor je bil Peter Pavel Glavar prvi med Slovenci, ki so proučevali teoretski nazor tedanjih francoskih fizikov in ekonomistov. Slednji so trdili, da je poljedelstvo edini vir blaginje. To ga je navdajalo, da se je kot duhovnik z vso vnemo posvečal prepro-

stemu kmečkemu življenju in mu ostajal zvest v pisani in govoreni besedi, kot tudi v finančni in socialni pomoči. Vse do konca druge svetovne vojne je v Komendi delovala preprosta bolnišnica, ki je imela začetke prav pri Petru Pavlu Glavarju.

Letošnja ponudba Celjske Mohorjeve družbe je prinesla knjigo Viktorijana Demšarja: Slovenske pridige Petra Pavla Glavarja. Izšle so ob 270-letnici Glavarjevega rojstva (1721-1784). Slovensko besedilo, objavljeno iz ohranjenih Glavarjevih rokopisov in pripravljeno v prepisu g. Demšarja, nam prikazuje novosti in lepoto Glavarjeve govornice in zavzetosti za slovenski jezik in njegovo omiko. V prvem delu knjige zasledimo članke pokojnega dekana Demšarja o razgibanem življenju Petra Pavla Glavarja in izvemo marsikatero podrobnost o njegovi izredni osebnosti in o izredno zanimivih delih, ki nam jih je zapustil. V drugem delu knjige pa so priobčena besedila in pridige. Iz njih izvemo, da je bil sredi 18. stoletja Peter Pavel Glavar eden najbolj priljubljenih baročnih govornikov na Kranjskem. Žal nam je ta osebnost manj zgodovinsko in kritično poznana. V glavnem ga poznamo iz Pregljevega romana in po kakšnih zgodbah, ki so jih včasih pripovedovali.

Prav pokojni komendski dekan ima za našo narodnostno in kulturno zgodovino zaslugo, da je do Petra Pavla Glavarja pristopil kritično in z njemu lastno vztrajnostjo, saj je po stoletjih »izsledil« Glavarjeve sorodnike na Malti. Iz njihovih plemiških arhivov je črpal pomembne podatke in posredoval Slovincem veliko novih spoznanj in odkritij o tem zanimivem možu.

Ambrož Kodelja

Pogled in razumevanje Slovenije...

Tu gre še izpostaviti retrospektivni prikaz nekaj najzanimivejših oddaj TV Koper-Capodistria, ki ga goriški organizatorji sicer ponujajo kot dokumentarni izbor prve italijanske alternativne televizije proti monopolu edinih dveh kanalov RAI v dobi pred pojavom zasebnih TV postaj. Mislimo pa, da je to lahko tudi povod za koristno razpravo o nadaljni vlogi koprskih televizije, spričo zadnjih izrazov avtoritarnega in nesprejemljivega zaprtja (tako na strani Hrvaške državne televizije, kot tudi vodstva Italijanske unije), a tudi v perspektivi možnega sodelovanja na tem mešanem in večjezičnem prostoru, ki je neločljivo povezan v treh sosednjih državah.

Goriški festival, ki se po ukinitvi celjskega Tedna domačega filma objektivno postavlja kot edini in edinstveni letni pregled slovenske filmvideo (filmske, TV in video) dejavnosti, ponuja še drugo gradivo, ki ga je za predstavitev skrbno izbral selektor Aleš Doktorič, a tu se zaustavimo še na obmejni in večjezični valenci te prireditve, ki se od lanskega leta dogaja v obeh Goricah. Goriški Film Video Monitor nam ponuja spodbudno in vzburljivo dvojno abinacijo. Projekcije in drugi spremni program potekajo dosledno v obeh jezikih, v slovenščini in v italijanščini, tako v zgodovinski filmski dvorani »Vittoria« na goriškem Travniku, kjer bo večji del letošnjih predstav, kot v novogoriškem Kulturnem domu, kjer se bo goriški festival sklenil s predstavitvijo pedagoško-proizvodne izkušnje šole »Ipotesi Cinema« iz Bassana del Grappa.

V deželni filmski panorami so še druge, morda bolj odzivne prireditve, v Pordenonu svetovno znani Dnevi nemega filma, v Trstu uveljavljajoči se pregled filmov srednje-evropskega območja, vendar goriški »monitor« še naprej ohranja in prav-

zaprav krepi svojo morda manj ambiciozno, a svojsko funkcijo: vzpostaviti živo komunikacijo med tu prisotnimi kulturno-etičnimi stvarnostmi, med slovensko skupnostjo v Italiji in matico, med slovensko (ne samo filmsko) kulturo in sosednjo italijansko, furlansko, med Italijo in italijansko skupnostjo v Sloveniji in Hrvaški. Ta program ni še dokončno udejanjen. Kljub resnemu delu goriškega Kinoateljeja in sodelujočih ustanov ter podpori pokroviteljev na obeh straneh meje, bo potreben še širši institucionalni poseg na deželni in državni ravni, da bo lahko pomembna goriška manifestacija res polno živela. Morda ni utopično v to verjeti in na to računati, saj je Italija v svojih odnosih do Slovenije še posebno pozorna do Gorice. Neslučajno je italijanski predsednik Cossiga čestital predsedniku države Slovenije Kučanu prav v tem mestu. Takšno videenje posebne vloge Gorice lahko po svoje nakazuje tudi novi producent-ski podvig Kinoateljeja, goriška metafora o meji **Sejem pripadnosti**, ki ga je režiral eden izmed zgodovinskih članov filmskega kluba Danijel Jarc.

Več o programu 7. Film Video Monitorja boste lahko zvedeli kar v goriški kinodvorani »Vittoria«, ki letoš nadomešča Kulturni dom, zaprt zaradi prenovitvenih del. Za vse druge informacije pa Vam je na razpolago sam Kinoatelj, ul. Croce 3, Gorica (tel./fax 0481-33580).

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Sergej Verč - Boris Kobal

IME MU BO JUST

Režija Sergej Verč

Igrata Polona Vetric
in Boris Kobal

V soboto, 14. marca, ob 20.30

Abonma RED F

v nedeljo, 15. marca, ob 16.00

Abonma RED G

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« -
Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954,
št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar,
Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago
Legiša (glavni in odgovorni urednik),
Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tav-
čar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst,
tel. 040/772151.

tična. Libanonci se sedaj ne bi hoteli združiti s Sirijo, ker bi ekonomsko precej izgubili. Sami pa pravi, da je narod v obeh državah isti. Tudi razlike v veroizpovedi niso bistvene; dokler se niso začeli vmešavati Evropejci so živeli složno skupaj. Sirija in Libanon bi se zato morali združiti, a ne s silo, kar skuša doseči sedaj Sirija, ki je praktično vojaško zasedla Libanon. Odkar je Assad na oblasti v Siriji, se je vse zelo poslabšalo: izobraženci so zapustili državo, gospodarstvo je na tleh, režim pa je skrajno skorumpiran. Moj sogovornik je izrazil upanje, da bo Assad kmalu odstopil in da se bosta Sirija in Libanon zopet mirno združila. Nekaj podobnega kot Francija je na Bližnjem vzhodu storila tudi Velika Britanija z Irakom, po padcu turškega cesarstva. Na zelo bogatem področju je ustanovila majhno državo Kuwait z velikim strateškim pomenom, saj ji pripada večji del obale, medtem ko ima veliki Irak le 50 km obale, za katero se je med drugim vedno potegovala tudi Perzija. Velika Britanija — in s tem Zahod — si je tako zagotovila stalnega zaveznika na tem področju. Popolnoma razumljivo je, da se prebivalci Kuwaita — po osebnem dohodku najbogatejši na svetu — nočejo združiti z revnim Irakom, ki ga poleg vsega vodi nori diktator Saddam Hussein. Tudi o tem je torej treba razmisliti, ko govorimo o zalivski vojni in o Bližnjem vzhodu. Upati je sedaj, da se bodo s padcem komunizma in s prevlado enega sistema nad drugim lahko odpravile nekatere zgodovinske krivice preteklosti.

Naslednjega dne smo se zbudili že ob zori in takoj šli na safari; prve jutranje ure so namreč najboljše za ogled živali. Med drugimi smo tedaj videli deset stotov težkega črnega nosoroga, ki se je pasel le nekaj metrov stran od našega vozila. Po obilnem zajtrku smo se ponovno odpravili na pot. Najzanimivejše je bilo nedvomno srečanje s skupino dveh levov in levinje, ki so se siti valjali v travi; malo stran pa je v krogu letela jata jastrebcev, ki so se očitno pripravljali, da pospravijo ostanke levjinega obeda. Ker je bila tedaj sezona ljubezni, v kateri se spolni odnosi med levi vrstijo povprečno vsakih 30 minut, smo nekaj časa čakali, da se bo kaj podobnega zgodilo. Medtem ko je bil starejši lev presit in si je le žele počitka, je bila levinja vsekakor živahnjša in je skušala pritegniti pozornost samca. Bolj odmaknjen je bil mlajši lev, ki je nemirno hodil sem ter tja, očitno pripravljen za ljubezensko akcijo; v njegovi navzočnosti pa mu je starejši lev ne bi dovolil.

Popoldne smo med drugim videli dve mladi hijeni, ki sta od bližju simpatično zrla v nas. Srečali smo nato večjo slonovo družino, v kateri je bilo sedem odraslih samic in 15 mlajših slonov različne starosti in velikosti. Nadalje smo videli mnogo žiraf, zeber, antilop, opic, kuduje, gnuje, neke vrste merjasev in še en levji par. Tudi naslednje jutro smo posvetili fotografskemu safariju, v popoldanskih urah pa smo šli na pot proti Johannesburgu. (dalje)